

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Valge raamat „Piisava, kindla ja jätkusuutliku pensioni tagamise tegevuskava” ”

COM(2012) 55 final

(2012/C 299/21)

Raportöör: **Petru Sorin DANDEA**

Kaasraportöör: **Krzysztof PATER**

16. veebruaril 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Valge raamat „Piisava, kindla ja jätkusuutliku pensioni tagamise tegevuskava” ”

COM(2012) 55 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 482. istungjärgul 11.–12. juulil 2012 (12. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 180, vastu hääletas 27, erapooletuks jäi 19.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Riiklikud pensionisüsteemid on peaaegu kõigis liikmesriikides üks olulisemaid sotsiaalkindlustusvõrgu komponente ja Euroopa sotsiaalmudeli keskne osa, kuna pensionid on pensionäride peamine sissetulekuallikas. Komitee väljendab kahetsust selle üle, et komisjon keskendub valges raamatus rohkem pensionisüsteemide muudele aspektidele ega otsi lahendusi riiklike pensionide tugevdamiseks.

1.2 Pensionisüsteemid ei toimi riigi majandussüsteemist lahus. Seepärast kutsub komitee liikmesriike üles tagama, et nad seaksid oma pensionipoliitika tihedalt oma tööturu-, sotsiaalkaitse, maksu- ja makromajanduspoliitikaga (kuna pensione rahastatakse inimeste tööelu jooksul palgast kinnipeetud summadest või erapensioniskeemidesse tehtud maksetest) ning kaasaksid sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid aktiivselt kujundamisprotsessi.

1.3 Väljakutsele, mille vananev elanikkond esitab pensionisüsteemile, ei ole ühest lahendust, mis võiks kõigile ühtviisi sobida. Enamik liikmesriike, kes on reforminud oma pensionisüsteemi viimase kümnendi jooksul, on suunanud oma poliitika kulutuste vähendamisele, tõstes pensioniiga ja minnes üle hinnatõusul põhinevale pensionide indekseerimise süsteemile. Komitee on juba kinnitanud, et seadusjärgse pensioniea tõstmine ei ole piisav vastus ühiskonna vananemisele, ja märgib, et selline lähenemisviis võib pikas perspektiivis osutada sotsiaalselt küsitavaks, kuna võib paljudele pensionäridele kaasa tuua vaesusriski.

1.4 Komitee leiab, et liikmesriigid peaksid jõukust ümber jaotama. Nad peaksid järgmisel kümnendil keskenduma oma reformipüüdlustes nende tulude suurendamisele, millest nad rahastavad oma pensionisüsteemi, laiendades need püüdlused kõigile ühiskondlik-ametialastele kategooriatele, suurendades tööhõivet, parandades osamaksete kogumist ja võideldes deklareerimata töö ja maksudest kõrvalehoidumise vastu. Komitee tervitab asjaolu, et valges raamatus rõhutatakse märksa enam kui komisjoni varasemates dokumentides tööturu ja kõrgema tööhõivetaseme olulisust demograafiliste muutustega edukaks toimetulekuks ja seega kesksete pensionieesmärkide saavutamiseks. Siiski on kahetsusväärne, et tööturu suure tähtsuse toonitamine ei ole tuntavalt mõjutanud keskeid soovitusi pensionide valdkonnas, mis on suuremalt jaolt varasematest dokumentidest muutmata kujul üle võetud.

1.5 Komitee usub, et oma riigi pensionisüsteemi reformimisel peaksid liikmesriigid võtma arvesse asjaolu, et miljonitele tulevastele pensionäridele on pension vanaduspõlves nende ainus kaitsevahend vaesusriski vastu. Komitee soovib seepärast lisada tulevastesse õigusaktidesse pensionide miinimumstandardid või pensionil põhineva sissetuleku kaitse mehhanismid, et tagada vaesusriski ületav sissetulek.

1.6 Oma olemusest tingituna toimivad pensionisüsteemid pika aja jooksul. Liikmesriigid peaksid seega ette nägema piisavalt pika ajakava oma pensionireformi elluviimiseks, kohandades seda oma riigi majanduslikule ja sotsiaalsele olukorrale ja tagades avalikkuse ulatusliku toetuse. Komitee soovib sellist lähenemisviisi, pidades silmas, et pensionireformide kulude jätkumine praeguse noorte töötajate põlvkonna või praeguste

pensionäride kanda on ebaõiglane. Komitee pooldab lähenemisviisi, mis tagab põlvkondadevahelise õigluse süsteemi jätkusuutlikkuse ja hüvitiste piisava taseme aspektist, võimaldades inimväärset elatustaset.

1.7 Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles keskendama oma jõupingutused aktiivsete meetmete edendamisele tööea pikendamiseks. Seejuures tuleb eesmärgiks seada tegeliku pensionilejäämise ea lähendamine kehtivale seadusjärgsele pensionieale. See on üks Euroopa pensionisüsteemide jätkusuutlikkuse tagamise võti. Olulisimateks võetavateks meetmeteks on siin keskendumine sotsiaalpartneritega töötingimuste üle peetavatele läbirääkimistele, nt töökohtade kohandamine, arvestades vanemate töötajate oskusi ja tervislikku seisundit, teatud tööde raskuse arvestamine, täiendõppele juurdepääsu parandamine, invaliidsuse parem ennetamine, töö- ja perekonnaelu ühitamine ning pikemale tööeale seatud õiguslike või muude takistuste kõrvaldamine. Reformiprotsessis tuleb silmas pidada ka vajadust saavutada muutus tööandjate suhtumises sellesse vanuserühma ja arendada positiivset suhtumist eakamate töötajate hulgas, mis võimaldab neil otsustada kauem tööelus osaleda. Selleks et muuta pikem tööiga tegelikkuseks, tuleb läbi viia tööturu reformid, millega luuakse tingimused, tänu millele saaksid ettevõtted pakkuda kvaliteetseid töökohti. Kõik need strateegiad tuleb kujundada ja ellu viia tihedas koostöös sotsiaalpartneritega. Komitee on seisukohal, et kõigest hoolimata tuleks säilitada enneaegselt pensionileminekut võimaldavad eeskirjad, et tagada ka edaspidi pikka aega eriti rasket või ohtlikku tööd teinud või väga varakult (enne 18. eluaastat) oma karjääri alustanud inimestele õigus jääda enneaegselt pensionile.

1.8 Komitee märgib, et liikmesriigid on juba teinud edusamme oma seadusreformides, kuid on samal ajal veendunud, et täiendavate pensioniskeemide õiguslik raamistik vajab parandamist, kuna neil on osa ka pensionisüsteemide piisavuse ja jätkusuutlikkuse tagamisel tulevikus. Komitee on seetõttu tõsiselt mures mõne ametipensionide kohta tehtud ettepaneku pärast. Kuna pensioniskeemid erinevad elukindlustuse teenustest suurel määral, ei toeta komitee ettepanekut vaadata üle tööandjapensioni kogumisasutuse direktiiv eesmärgiga „luua võrdsed tingimused Solventsus II-ga”, kuid soovib eelneva sotsiaalpartnerite ja teiste sidusrühmadega konsulteerimise järel võtta kasutusele spetsiaalsed pensionifondi varade tagamise meetmed.

1.9 Pensionide eesmärk on tagada pensionäridele sissetulek, mis on nende tööea jooksul saadud palga asendustulu ning mis oleks sellega proportsionaalne. Komitee usub, et tulevikus on vaja vähendada lõhet mees- ja naistöötajate pensionide vahel ning anda nõuetekohane vanadusest tulenevate riskide tagatis neile töötajatele, kellel on olnud ebatüüpiline elukutse või ebatüüpiline karjäär. Seni tööturul püsivad erinevused meeste ja naiste töötasude vahel põhjustavad tõsiseid tagajärgi seoses kogutud õiguste ja seega ka naiste väljavaadetelega pensioni suurusele. Komitee kutsub liikmesriike üles otsima koostöös sotsiaalpartneritega lahendusi lõhe ületamiseks meeste ja naiste pensioniõiguste vahel, mis tuleneb eeskirjadest ja tööturu tavadest.

1.10 Komitee innustab komisjoni järgima oma kavatsust kasutada osa Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest programmitöö perioodil 2014–2020 selliste projektide toetamiseks, mille eesmärk on eakate töötajate tööhõive või tööea pikendamise edendamine. Samuti väärivad toetust haridusprojektid, mille eesmärk on suurendada töötajate rahandusalaseid teadmisi, eelkõige seoses pensioni planeerimisega. Komitee arvates on sotsiaalpartneritel ja teistel kodanikuühiskonna organisatsioonidel, nagu ka muudel avalik-õiguslikel asutustel selliste projektide edendamisel tähtis roll.

2. Sissejuhatus

2.1 16. veebruaril (hiljem kui kavandatud) avaldas Euroopa Komisjon oma 2010. aasta juulis vastu võetud rohelise raamatuga algatatud ulatuslike konsultatsioonide jätkuna valge raamatu „Piisava, kindla ja jätkusuutliku pensioni tagamise tegevuskava”. Kuigi komisjon on arvestanud rida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee selleteemalises arvamuses esitatud soovitusi, ei ole komisjon muutnud oma seisukohta selles, milliseid lahendusi liikmesriigid peaksid rakendama, et tagada jätkusuutlik ja kindel pensionisüsteem elanikkonna vananemise tingimustes, rõhutades vajadust pigem vähendada pensionikulusid, kui suurendada tulusid nende rahastamiseks. Lisaks sellele soovitaakse pensioniiga siduda eluea oodatava pikenemisega – kõigi nende punktide suhtes on komitee juba korduvalt kriitiliselt väljendunud.

2.2 Komisjoni seisukoht pensionireformi vajalikkuse kohta lähtub statistikast, mis võib aga luua eksitava ettekujutuse rahvastiku vananemisest tulenevatest probleemidest. Näiteks võrreldakse valge raamatu joonisel 1 esitatud graafikus üle 60aastaste inimeste arvu prognoositud suundumusi 20–59aastaste inimeste arvuga ning graafikult on näha, et esimesse vanuserühma kuuluvate inimeste arv kasvab kahe järgmise aastakümne jooksul eeldatavasti igal aastal kahe miljoni võrra, samas kui inimeste arv teises vanuserühmas väheneb keskmiselt ühe miljoni võrra aastas. 2020. aastaks on enamikus liikmesriikides seadusjärgne pensioniiga 65 aastat või rohkem, mis tähendab, et üle 60aastaste elanikkonnarühm hõlmab nii töötajaid kui ka pensionäre. Kooskõlas oma varasemate soovitustega⁽¹⁾ leiab komitee, et elanikkonna vananemise mõju hindamisel sotsiaalkindlustussüsteemide rahastamisele tuleks kasutada majandusliku sõltuvusmäära mõistet, sest see annab tegelikust rahavajadusest täpse ülevaate. Komisjon tunnustab seda valges raamatus. Sellel taustal tervitab komitee asjaolu, et valges raamatus rõhutatakse märksa enam kui komisjoni varasemates dokumentides tööturu ja kõrgema tööhõiveta-
seme olulisust demograafiliste muutustega edukaks toimetulekuks ja seega kesksete pensionieesmärkide saavutamiseks. Siiski on kahetsusväärne, et tööturu suure tähtsuse toonitamine ei ole tuntavalt mõjutanud keskeid soovitusi pensionide valdkonnas, mis on suuremalt jaolt varasematest dokumentidest muutmata kujul üle võetud.

⁽¹⁾ ELT C 318, 29.10.2011, lk 1–8.

2.3 Komisjoni arvates on pensionireformide edu liikmesriikides peamine määrav tegur majandus- ja rahaliidu tõrgeteta toimimiseks, mis mõjutab ka ELi suutlikkust saavutada kaks strateegia „Euroopa 2020” eesmärki – suurendada tööhõive määrat 75 %-le ja vähendada vaesuse piiril elavate inimeste arvu kokku vähemalt 20 miljoni võrra. Siiski on komitee esile tõstnud asjaolu,⁽²⁾ et paljudel liikmesriikide kokkuhoiumeetmetel finants- ja riigivõlakriiside mõjuga toimetulemiseks võib olla hoopis ebasoodne mõju nende eesmärkide saavutamisele. Kõiki fiskaalstabiilsuse meetmeid tuleb alati täiendada tööhõivemõjuga investeringute ja kasvule suunatud meetmetega.

2.4 Komisjon soovib esitada liikmesriikidele poliitiliste suuniste ja algatuste ettepanekuid eesmärgiga käsitleda reformimist nõudvaid valdkondi, mis tuvastati muu hulgas Euroopa poolaasta raames 2011. aastal esitatud riigipõhistes soovitusetes. Komitee avaldab kahetsust, et neis soovitusetes viidatakse eelkõige vanaduspensioniea tõstmisele ning pensionide indekseerimise süsteemi muutmisele. Soovitused mõnele liikmesriigile, kes on sõlminud Rahvusvahelise Valuutafondi, Maailmapanga ja Euroopa Komisjoni tugilaenu lepingu, hõlmavad lahendusi nagu pensionide ajutine külmutamine või isegi pensionimäärade vähendamine.

3. Üldised märkused

3.1 Pensionidega seotud praegused probleemid

3.1.1 Komitee nõustub seisukohaga, et pensionisüsteemide jätkusuutlikkus ja piisavus sõltub sellest, kui suures osas toetuvad need sissemaksetele, maksudele ja säästudele. Kuid need ei pärine mitte üksnes töötajatelt, vaid ka pensionäridelt enestelt. Teisisõnu tuleb seda arvesse võtta iga pikaajalise prognoosi puhul aktiivsete maksumaksjate ja pensionäride tasakaalu kohta.

3.1.2 Riiklikud pensionisüsteemid on peaaegu kõigis liikmesriikides pensionäride peamine sissetulekuallikas. Seetõttu on oluline teha kõik selleks, et tagada nende jätkusuutlikkus ja jõukohasus. Komitee leiab, et riiklike süsteemide rahastamine saab kõige paremini tagada kõrge tööhõive ja täiendavate rahaliste vahendite abil, mis on mõnes liikmesriigis juba kasutusele võetud (näiteks eelarvetoetused, täiendav tulu, reserv- ja stabiliseerimisfond). Need pensionisüsteemid tuginevad solidaarsuse põhimõttele ning nende kaudu luuakse põlvkondadevaheline ja -sisene solidaarsus, mis toetab sotsiaalset ühtekuuluvust. Lisaks sellele võimaldavad need mõnes liikmesriigis pensioniõigusi koguda ka töötuse perioodidel või haigusest või perekondlikest põhjustest tingitud karjäärikatkestuste ajal. Need süsteemid tõendasid oma positiivset mõju finantsstabiilsusele 2008. aasta finantskriisi ajal, kuigi mõnes liikmesriigis oli mõju individuaalselt saadavale pensionile vastupidine. Seevastu said mõnedele

erapensioniskeemidele, mis investeerisid osa oma varade portfelist väga riskantsetesse finantstootedesse, osaks suured kaotused, mille tulemusel vähenes järsult paljude pensionäride pension. Otsuselangetajad peavad arvesse võtma ülemaailmse nõudluse vähenemise mõju, arvestades, et sotsiaalhüvitised ei ole pelgalt kulud, kuna annavad kolmandikule Euroopa elanikkonnast vahendid tegutsemiseks ja tarbimiseks.

3.2 Pensionisüsteemide rahalise jätkusuutlikkuse kindlustamine

3.2.1 Komisjon märgib, et pension võiks 2060. aastaks ELis keskmiselt tõusta 2,5 protsendipunkti võrra SKPst. Nagu oma varasemateski arvamustes, soovib komitee suhtuda ettevaatusega nende arvude kasutamisse pensionireformi edendamiseks, kuna paljud neist põhinevad pikaajalistel oletustel, mis mõnel juhul tegelikkuses kinnitust ei leia. Praegu ulatuvad liikmesriigi pensionikulude vahelised erinevused 9 protsendipunkti SKPst, jäädes vahemikku 6 % Iirimaa kuni 15 % Itaalias. See näitab, et avaliku sektori kulude koosseis võimaldab teatud paindlikkust, ilma et see oluliselt mõjutaks liikmesriigi konkurentsivõimet, kes tsüklilises perspektiivis võib anda sotsiaalkindlustussüsteemide käsutusse senisest suurema osa.

3.2.2 Pensionisüsteemi reformi puhul on liikmesriigid viimase kümne aasta jooksul keskendunud peamiselt kulude kärpimisele, tõstes pensioniiga ja minnes üle kas peamiselt või täielikult hinnaindeksist lähtuvatele pensionide indekseerimise süsteemidele. Komitee leiab, et viimatinimetatud muutusel võib olla pikaajaline kahjulik mõju, kuna see toob kaasa pensionide järsu vähendamise. ILO uuringu kohaselt⁽³⁾ võib vaid 1 protsendipunkti küündiv erinevus palgatõusu ja pensionimäärade tõusu vahel 25 aasta pikkusel ajavahemikul põhjustada pensioni vähenemise 22 % võrra.

3.2.3 Riiklikud pensionisüsteemid ei toimi riigi majandussüsteemist lahus. Nad on tõhusad allsüsteemid, millel on vastastikmõju kõigi teiste süsteemidega riiklikul ja ülemaailmsel tasandil. Komitee leiab seetõttu, et pensionisüsteemide rahalise jätkusuutlikkuse kindlustamiseks peaksid liikmesriigid järgmiste aastakümnete jooksul keskendama oma jõupingutused tulude suurendamisele. Seda kasvu ei ole võimalik saavutada ainult tööga hõivatud sissemaksetegijate arvu suurendades ja tööiga pikendades, vaid see eeldab ka riigi rahanduse paremat juhtimist ning suuremaid jõupingutusi võitluses maksudest kõrvalehoidumise ja deklareerimata töö vastu. Jätkusuutlik majanduskasv ja tööhõive kõrge tase loovad pensionisüsteemile soodsa keskkonna. Tuleb läbi viia tööturu reformid, millega luuakse tingimused, tänu millele saaksid ettevõtted pakkuda kvaliteetseid töökohti, et muuta pikem tööiga tegelikkuseks. Samuti võivad korralikud töötingimused, mis aitavad ühendada tööd ja perekondlike kohustusi, toetada sündimuse suurenemist, vähendada seega mõnevõrra rahvastiku vananemisest tingitud survet pensionisüsteemile. Samal ajal on vaja võtta ka meetmeid, et tõsta inimeste valmisolekut töötada kauem, mis hõlmab valmisolekut elukestvaks õppeks ja ennetavat tervishoidu.

(2) ELT C 143, 22.5.2012, lk 23–28.

(3) ILO: Pensionireform Kesk- ja Ida-Euroopas, 2011, lk 16, ISBN 978-92-125640-3 (veebi pdf).

3.2.4 Kooskõlas oma varasema arvamusega märgib komitee, et pensionireforme (sh üleminek täielikult jooksvale finantseerimisel põhinevalt skeemilt pensioni segasüsteemidele, mis koosnevad kohustuslikust jooksvale finantseerimisel põhinevast skeemist ja kogumispensioniskeemist), mis viivad muutusteni pensionisüsteemide rahastamises, suurendavad avaliku sektori otseseid kohustusi ning vähendavad kaudseid kohustusi, ei tohi lühiajalises perspektiivis karistada otsese riigivõla suurendamise tõttu⁽⁴⁾. Seetõttu tuleks kaaluda stabiilsuse ja kasvu pakti sätete ülevaatamist.

3.3 Piisavate pensionihüvitiste säilitamine

3.3.1 Komisjon tunnistab, et enamikus pensionireformi läbi viinud liikmesriikides vähendatakse pensionisüsteemi asendusmäärasid. Kuna pensionid on vanemate eurooplaste peamine sissetulekuallikas, leiab komitee, et liikmesriikide prioriteet peaks olema säilitada piisav pensionitase, mis võimaldaks inimväärset elustandardit.

3.3.2 Valitsused vastutavad selle eest, et kõigil vanematel inimestel Euroopas oleks piisav pension. Seepärast on komitee seisukohal, et liikmesriigid peaksid koostöös sotsiaalpartneritega kaaluma piisava pensioni kõikehõlmava määratluse väljatöötamist.

3.3.3 Tulevaste põlvkondade pensionäride sissetuleku piisavus sõltub järjest enam täiendava kogumispensionisambast. Komitee märgib siiski, et mõned liikmesriigid, kes on edendanud kohustusliku kogumispensionis keeme, mida rahastatakse riikliku pensionisüsteemi rahadest ühe osa ülekandmise teel, on otsustanud need skeemid lõpetada, peamiselt riikliku süsteemi eelarves seeläbi tekkinud puudujäägi tõttu. Komitee toetab tööandjapensionis keeme, mille loojad ja haldajad on tööandjate ja töötajate esindajad, ning kutsub komisjoni üles toetama sotsiaalpartnereid, et tugevdada nende haldussuutlikkust kõnealuses valdkonnas.

3.3.4 Arvestades järkjärgulist liikumist täiendavalt rahastatavate, eelkõige tööturul osalemisega seotud pensionisüsteemide suunas, on väga oluline, et liikmesriigid tagavad piisava pensioni inimestele, kes on kogu oma täiskasvanueelu väljaspool tööturgu. Seega tuleb tagada piisav pension inimestele, kes on raske puude või tõsiste ja keeruliste sotsiaalprobleemide tõttu avatud tööturul kõrvale jäänud, et vältida veelgi suuremat sotsiaalset ebavõrdsust vanemas eas.

3.4 Naiste ja eakate töötajate tööturul osalemise määra suurendamine

3.4.1 Komisjon märgib, et kui Euroopas suudetakse saavutada strateegias „Euroopa 2020” seatud tööhõive-eesmärk, et 20–64aastaste seas oleks tööga hõivatuid 75 %, ning järgmistel aastakümnetel tehakse täiendavaid edusamme, võib

majandusliku sõltuvuse määr jääda alla 80 %. See tähendab, et vananeva elanikkonna surve pensionisüsteemidele võib jääda talutavale tasemele.

3.4.2 Komitee ei nõustu komisjoni seisukohaga, et fikseeritud pensioniga viiks aktiivsete tööaastate ja pensioniea suhte olulisel määral tasakaalust välja. Viimastel aastatel läbi viidud pensionireformidega on enamik liikmesriike sidunud enneaegselt pensionilemineku õiguse töötatud aastatega, vähendades oluliselt privileeeritud töötajate arvu. Komitee on seisukohal, et enneaegselt pensionilemineku skeemid peavad säilima, et tagada pikka aega rasket või ohtlikku tööd teinud või väga varakult, enne 18. eluaastat oma karjääri alustanud inimestele õigus jääda enneaegselt pensionile.

3.4.3 Komitee on mitmes arvamuses⁽⁵⁾ esitanud oma seisukohad oluliste tegurite kohta, millega liikmesriigid peaksid tööea pikendamisele suunatud reformide teostamisel arvestama, ning tunnistab komisjoni neist mitme arvessevõtmise eest oma valges raamatus. Siiski leiab komitee, et palju on veel teha liikmesriigi tasandil, et tagada töökohtade piisav kohandatus eakamate töötajate oskustele ja tervislikule seisundile.

3.5 ELI ja liikmesriikide ülesanded seoses pensionidega

3.5.1 Komitee tervitab komisjoni otsust rakendada pensionireformi suhtes terviklikku lähenemisi, arvestades pensionidega seotud makromajanduslike, sotsiaalsete ja tööhõivealaste küsimuste omavahelist seotust. Kuigi liikmesriikidel on oma pensionisüsteemide kujundamisel esmane vastutus, peaks komisjon loominguks kasutama tema käsutuses olevaid vahendeid, et liikmesriike pensionireformi läbiviimisel kindlalt toetada. Kuna arengu puhul üldiselt välditakse tagasiminekut, tuleks seda teha, mõjutamata õigusi ja loomata praegusest majanduslangusest innustatud uusi eeskirju, mis võivad kahjustada inimeste huve pärast majanduse toibumist. Vastavalt strateegia „Euroopa 2020” ja uue Euroopa avaliku halduse raamistikule on komisjonil piisavalt lai tegevusväli pensionireformi lahenduste edendamiseks, võttes arvesse, et pensionid ei ole säästud. Samuti soovib komitee komisjonil järgida oma kavatsust kasutada osa Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest programmitöö perioodil 2014–2020 selliste projektide toetamiseks, mille eesmärk on eakate töötajate tööhõive või tööea pikendamise soodustamine. Selle hädavajalik eeltingimus peab olema sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamine selliste projektide elluviimiseks.

3.5.2 Arvestades asjaolu, et tööhõive ja tööviljakuse kasv peaksid olema kõige olulisemad valdkonnad liikmesriikide jaoks, kes seisavad silmitsi vananeva elanikkonna mõjuga pensionisüsteemidele, soovib komitee, et kõik poliitikastrateegiad, mida valitsused kavatsesid rakendada, toetuksid sotsiaalpartnerite eelnevale nõusolekule.

⁽⁴⁾ Selline olukord valitseb mõnes liikmesriigis, kus on välja töötatud täiendavad pensioniskeemid, mida rahastatakse osaliselt riiklikust pensionifondist.

⁽⁵⁾ ELT C 318, 29.10.2011, lk 1–8. ELT C 161, 13.7.2007, lk 1–8. ELT C 44, 11.2.2011, lk 10–16.

3.6 Vajadus pensionide ümberkorraldamise järele

3.6.1 Pidades silmas komisjoni poolt liikmesriikidele 2011. ja 2012. aasta majanduskasvu analüüsi raames esitatud pensionireformide suuniseid, on komitee seisukohal, et:

- a. tegeliku pensioniea tõstmine tuleb siduda sotsiaalpartneritega läbi räägitud poliitikaga, mis soodustaks pikemat tööelu, selle asemel et kehtestada automaatseid mehhanisme seadusjärgse pensioniea tõstmiseks, nagu soovitas komisjon;
- b. juurdepääsu piiramisel enneaegsele pensionileminekule tuleb arvestada teatud liiki töötajate konkreetset olukorda, eelkõige aga eriti rasket või ohtlikku tööd teinud inimeste ja väga varakult oma karjääri (enne 18. eluaastat) alustanud inimeste olukorda;
- c. parim lähenemisviis tegeliku pensioniea tõstmisel on toetada pikemat tööelu, pakkudes paremat juurdepääsu koolitusprogrammidele, kohandades töökohti vastavalt eripalgelisema tööjõu vajadustele, luues töövõimalusi eakamatele töötajatele ning toetades aktiivsena ja tervena vananemist ja kõrvaldada õiguslikud või muud takistused, mis ei võimalda eakamate töötajate juurdepääsu mõnele ametile;
- d. meeste ja naiste seadusjärgse pensioniea võrdsustamine peaks toimuma määratud tähtaja jooksul, mis arvestab olukorda iga liikmesriigi konkreetsel tööturul; erilist tähelepanu tuleks pöörata naiste ja meeste pensioniõiguste võrdsustamisele;
- e. toetada tuleb täiendavate pensionisäästude süsteemi arendamist, kaasates sellesse sotsiaalpartnerid, eelkõige tööandja-pensioni skeemide vormis, kuna finantskriisi ajal osutusid need teistest kogumispensioniskeemi tüüpidest turvalisemaks, ning samuti sihipäraste maksusoodustustega seotud isiklike säästude vormis eelkõige nende puhul, kes ei saa endale selliseid teenuseid lubada.

3.7 Tasakaal tööelu ja pensionipõlve kestuse vahel

3.7.1 Komitee on seisukohal, et vabatahtlike, tööea pikendamist edendavate aktiivsete meetmete kaudu saavad liikmesriigid toetada tegeliku pensioniea tõusu, mis tähendab tööelu pikendamist. Seadusjärgse pensioniea automaatne tõstmine lähtuvalt elua oodatavast pikenemisest võib osutada kahjulikuks, sest paljud vanemad töötajad, eriti need, kellel on terviseprobleeme, võivad hakata ära kasutama sotsiaalkindlustuse teisi sambaid ⁽⁶⁾.

3.7.2 Komitee nõustub komisjoniga selles, et pensionireformi ei tohiks teostada viisil, mis jätab kõik seotud kulud noorte töötajate põlvkondade või siis ainult praeguste pensionäride kanda. Liikmesriikidel on võimalik rakendada reformimeetmeid, mis ei riiva ei töötajate ega pensionäride huve.

3.7.3 Komitee soovib liikmesriikidel meetmete rakendamisel enneaegselt pensionile jäämise võimaluste piiramiseks nõuetekohaselt arvestada nende töötajate huve, kes on teinud pikka aega rasket või ohtlikku tööd või kes on alustanud oma karjääri väga varakult (enne 18. eluaastat). Paljudele nende kategooriate töötajatele võib enneaegselt pensionilemineku võimaluse piiramine tegelikult tähendada nende pensioniõiguse eiramist. Komisjon tunnistab, et võrreldes teiste töötajatega on nende kategooriate töötajate oodatav eluiga lühem ja tervislik seisund viletsam. Vastav korraldus peab jääma liikmesriikide otsustada, kooskõlas nendes riikides valitsevate tavade ja tingimustega ja lähtuvalt sotsiaalpartneritega saavutatud kokkulepetest.

3.7.4 Komitee tunnistab komisjoni seisukohta seoses vajadusega keskenduda liikmesriikides käivitatud reformiprotsessides pikema tööea toetamisele. Lihtsalt seadusjärgse pensioniea tõstmine või pensionide vähendamine indekseerimissüsteemi muutmise teel jätab miljonid pensionärid allapoole vaesuspiiri.

3.7.5 Vastavalt Eurostati raportile ⁽⁷⁾ oleks üle 35 % töötajatest vanuses 50–69 valmis töötama ka pärast 65. eluaastat. Komitee nõustub komisjoni seisukohaga selles, et muu hulgas on liikmesriikide jaoks üks lahendus tööea pikenemist takistavate asjaolude kõrvaldamine.

3.7.6 Komisjon tunnistab, et meeste ja naiste pensionide erinevust ei ole võimalik vähendada ainult pensioniea võrdsustamisega, ja soovib liikmesriikidel nende erinevuste kaotamiseks kombineerida omavahel pensioni- ja tööhõivepoliitika meetmeid. ELi pensione käsitlevate õigusaktide läbivaatamise osana kutsub komitee komisjoni kaaluma sätete lisamist, mille eesmärk on soolise ebavõrdsuse kaotamine.

3.8 Täiendavate erapensionisäästude süsteemi arendamine

3.8.1 Komitee tervitab komisjoni otsust parandada ELi pensionidega seotud õigusakte. Komitee leiab siiski, et siin tuleks lisaks pensionifondide piiriülese tegevuse ning töötajate liikuvusega seotud aspektidele kaaluda ka pensioniameti järelevalve ja kontrolli ning halduskulude ja tarbijate teavitamise ja kaitse küsimusi.

⁽⁶⁾ ELT C 84, 17.3.2011, lk 38–44.

⁽⁷⁾ Aktiivsena vananemine ja põlvkondadevaheline solidaarsus – Euroopa Liidu statistiline portree 2012, lk 57.

3.8.2 Komitee toetab komisjoni ettepanekut luua kogu ELi hõlmavad pensionijälgimissüsteemid, ühendades vastastikku teenused liikmesriikide tasemel. See oleks reaalselt kasulik neile, kes on töötanud mitmes liikmesriigis.

3.8.3 Valges raamatus ei valita õiget lähenemist tööandjapensionide kulutõhususe ja seega nende jätkuva kasvu toetamisele. Komitee ei toeta iseäranis püstitatud eesmärki vaadata üle tööandjapensioni kogumisasutuste tegevust ja järelevalvet käsitlev direktiiv (IORP) eesmärgiga „luua võrdsed tingimused Solventus II-ga”. Sellised meetmed ei ole põhjendatud vajadusega luua võrdsed võimalused kindlustuse pakutavate pensionifondidega, kuna need tegutsevad teistsugustel alustel. Enamasti ei tegutse pensionifondid jaemüügi turgudel ja/või on mittetulunduslikud organisatsioonid. Nad tegutsevad üldiselt tööandja või tööandjate rühma kaudu oma majandussektoris, samal ajal kui pensionikindlustuse tooteid võidakse pakkuda eraisikutele. Pensionifondid on kollektiivse iseloomuga (kollektiivlepingu objekt). Samas toetab komitee komisjoni võetud kohustust võtta kasutusele spetsiaalsed pensionifondi varade tagamise abinõud.

3.8.4 Riiklike pensionisüsteemide kõrval on välja töötatud ka muid täiendavaid kollektiivseid süsteeme. Kuna viimased annavad pensionäridele lississetulekuid, tuleks neid laiendada kõigile töötajatele. Kuid nad ei tohiks olla alternatiiv riikliku

pensionimaksimisele ning kuna nad põhinevad kollektiivlepingutel, ei tohiks nad selle saamist kindlasti mitte ohustada. Kõigil majandusharu või ettevõtte töötajatel peaks olema juurdepääs nendele täiendavatele süsteemidele, mille raames koheldakse mehi ja naisi võrdselt. Lisaks on oluline, et sotsiaalpartnerid oleksid kaasatud nende süsteemide haldamise rakendamisse ja järelevalvesse. Kõrvuti täiendavate pensionisüsteemidega, mis tavaliselt tegutsevad investeerimisfondidena, peaksid sotsiaalpartnerid otsima võimalusi ka mõningate muude riskide katmiseks, mis sageli kahandavad tulevase pensione (nt kogu elu hõlmavad riskid, riskid haiguse või isegi töötuse või perekondlikel põhjustel töölt puudumise ajal), et kindlustada tulevaste pensionide taseme piisavus.

3.9 ELi vahendite kasutuselevõtt

3.9.1 Komitee kutsub komisjoni üles kasutama kõiki olemasolevaid õigus-, finants- ja koordineerimisvahendeid, et toetada liikmesriikide jõupingutusi piisava ja kindla pensionisüsteemi kindlustamiseks. Samuti on selles valdkonnas tulemuste saavutamiseks oluline kaasata kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid pensionireformi poliitika läbirääkimise, kujundamise ja rakendamise kõikidesse etappidesse. Ent kui esitatakse ELi määruse ettepanek, mis ei ole otseselt seotud pensionisüsteemiga, on oluline hinnata selle mõju pensionisüsteemidele (eelkõige nende stabiilsusele ja pensionimäärade tasemele tulevikus).

Brüssel, 12. juuli 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel enam kui veerandi antud häälest (kodukorra artikli 54 lõige 3):

Punkt 3.6.1b

Muuta järgmiselt:

„b. juurdepääsu piiramisel enneaegsele pensionileminekule tuleb arvestada teatud liiki töötajate konkreetset olukorda, eelkõige aga eriti rasket või ohtlikku tööd teinud inimeste ja väga varakult oma karjääri (enne 18. eluaastat) alustanud inimeste olukorda;”

Hääletuse tulemus

Poolt: 88

Vastu: 124

Erapooletuid: 14

Punkt 3.7.1

Muuta järgmiselt:

„3.7.1 Komitee on seisukohal, et vabatahtlike, tööa pikendamist edendavate aktiivsete meetmete kaudu saavad liikmesriigid toetada tegelikku pensioniea tõusu, mis tähendab tööelu pikenemist üle seadusjärgse pensioniea. Seadusjärgse pensioniea automaatne tõstmine lähtuvalt eluea oodatavast pikenemisest võib osutuda kahjulikuks, sest paljud vanemad töötajad, eriti need, kellel on terviseprobleeme, võivad hakata ära kasutama sotsiaalkindlustuse teisi sambaid⁶.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 80

Vastu: 135

Erapooletuid: 10

Punkt 3.7.3

Muuta järgmiselt:

„Komitee soovib liikmesriikidel meetmete rakendamisel enneaegselt pensionile jäämise võimaluste piiramiseks nõuetekohaselt arvestada nende töötajate huve, kes on teinud pikka aega rasket või ohtlikku tööd või kes on alustanud oma karjääri väga varakult (enne 18. eluaastat). Paljudele nende kategooriate töötajatele võib enneaegselt pensionilemineku võimaluse piiramine tegelikult tähendada nende pensioniõiguse eiramist. Komisjon tunnustab, et võrreldes teiste töötajatega on nende kategooriate töötajate oodatav eluiga lühem ja tervislik seisund viletsam. Vastav korraldus peab jääma liikmesriikide otsustada, kooskõlas nendes riikides valitsevate tavade ja tingimustega ja lähtuvalt sotsiaalpartneritega saavutatud kokkulepetest.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 88

Vastu: 124

Erapooletuid: 14